

ELIZABET KEJ KRIVICA

Prevela
Aleksandra Čabraja

 Laguna

Naslov originala

Elizabeth Kay

GUILT TRIP

Copyright © 2022 Seven House Books Ltd.

Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

K R I V I C A

Prvo poglavlje

„Pa?“

Šaputao si.

Napolju je padala susnežica, bela naspram tamnog noćnog neba, topeći se kad padne na asfalt. Digao si glavu i pogledao u retrovizor.

I ja sam se okrenula.

Oskaru je glava klonula na naslon njegovog automobilskog sedišta, a kapci su mu otežali. Po nosu mu je izbijao znoj, kao i uvek kada zadrema, zimi ili leti, po suncu ili po snegu.

Odmahnula sam glavom. Još nisam mogla da odgovorim, nisam želela da započnem razgovor dok nas dvoje ne ostanemo sami.

Okrenula sam se napred i sklopila oči. Osluškivala sam zvuk motora i vetar kako zavija uz prozor. Kroz polusklopljene kapke videla sam žuta ulična svetla. Osećala sam miris šišarki i vlažne odeće i potpurija koji tvoji roditelji drže – ili su držali – u činiji u predsoblju.

Znala sam da je skoro kucnuo čas.

„Džesi?“

Otvorila sam oči i zagledala se u par farova na suprotnoj strani puta. Duboko sam udahnula i pokušala da nađem prave reči. Želela sam da se izvinim što sam te odvela od tvoje porodice. Znala sam da je tvojoj majci ostalo u najboljem slučaju nekoliko meseci – nedelja, kako se pokazalo – i da te je otac preklinjao da se vratiš kući zajedno sa svojom braćom na jedan, poslednji vikend. Brinuo je – s pravom – da ona neće poživeti do kraja godine.

I ja sam, takođe, želela – i više od toga – da te zamolim za uslugu, da položim sve zaloge skupljene za sedam godina braka na kontrolnu tablu i da ih zamenim za jednu sitnicu. Želela sam tvoje poverenje. Nisam razmišljala o sebi, već o nama. Želela sam da izbrišem taj dan iz tvog sećanja i ostavim svoju istoriju onakvu kakva je uvek bila: mutnu ali ne zlokobnu. Bilo mi je potrebno da veruješ da ta pitanja nisu vredna postavljanja.

„Stvarno, Džesi?“

I dalje si šaputao.

Okrenula sam se ka tebi.

„Nemaš šta da kažeš?“, rekao si. „Nemaš baš ništa da kažeš?“

„Imam“, odgovorila sam. „Samo...“

Bacila sam pogled preko ramena i videla da je naš sin zaspao.

Znala sam – u dubini duše – da ti nikad ne bi odustao.

„Javim se na poziv iz policijske stanice“, siktao si; bio si preplašen i besan i odlučan, „i razgovaram sa nekim policajcem koji kao da je tražio nekog drugačijeg advokata, kao da je pozvao pogrešan broj, koji je tražio nekog ko poznaje krivično pravo, i ispostavi se da je zvao moju ženu, da je ispitivao moju ženu.“

„Znam, ja...“

„Ti, šta, Džesi? Uradila si to?“

Stani. Saberi se.

Diši.

Osećala sam da se to opet dešava, da se sinapse u mom mozgu aktiviraju, kako među njima bes iskri, raste, kako mi vreline preplavljuje telo. Brojala sam od jedan do deset, i nastavila da brojim: jedanaest, dvanaest, trinaest.

Čekala sam da taj osećaj počne da jenjava.

„Nisam to uradila“, rekla sam. „Nisam je ubila.“

„Ali bila si tamo...“

„Jesam, ali...“

„Zašto si uopšte bila tamo, Džesi? Rekla si mi... Rekla si... Rekla si da ćeš ostati kod kuće. A sada je na plaži lež i oni me zovu jer je moja žena – šta, pod prismotrom? – a ja, usred jebene večere, ostavljam pečenje na stolu i izvlačim sina iz stolice za hranjenje da bih se, šta, vozio tri sata da bih platio kauciju i izvadio te iz zatvora?“

Zaćutao si. Spustio si šake niz volan. Uzdahnuo si.

„Pa?“, rekao si.

„Nisam to uradila“, ponovila sam. „Ja...“

Jedva sam disala.

„Nisam to uradila“, rekla sam, treći put, poput nekakve banalne muzičke igračke koja ponavlja i ponavlja isto sve dok ne poželiš da je razbiješ o pod. „Nisam to uradila. Mislila sam da uz sve ono što se prošli put desilo...“

„Šta?“, rekao si, konačno se okrećući prema meni. „Kako to misliš, *prošli put*? Koji *prošli put*?“

Tada sam ih osetila: po jednu na svakom dlanu.

Bila sam kao kip sa terazijama pravde u rukama, odmeravajući ne pravdu i nepravdu, već dve različite smrti. Trebalo je da izgovorim dva priznanja, vezana za dve smrti u razmaku od dvadeset godina – jednu u vrelini blistavog

leta, dok smo još uvek bile devojčice zaslepljene detinjstvom, i jednu od tog jutra, u do tada najhladnijem danu u godini kad je trebalo da, kao žene, znamo mnogo bolje.

Pogledala sam te.

„Džesi?“ Donjim krajem dlana protrljao si čelo. „Jesmo li...? Ne znam šta se ovde dešava. Jesi li...?“

Nikad nisi ostao bez reči, nikada se nije desilo da zanemiš u čitavom svom životu – sve do tada. Plašio si se da naglas izgovoriš svoja pitanja. Hoće li tvoj brak posle ovoga moći da opstane? Hoće li tvoja žena i dalje biti žena koju si oduvek poznavao, oduvek voleo?

„Molim te“, rekla sam. „Samo me saslušaj. Samo malo. Hoćeš li mi dozvoliti da ti objasnim?“

Tada još nisam znala odakle da počnem. Nisam znala kako da priznam svoju ulogu u te dve smrti. Nisam mogla da ti kažem: bila sam tamo, na ivici litice, kad je jedna žena jutros gurnuta u smrt jer smo bile usred brutalne, surove svađe. Pre nego što je pala, vikala sam na nju, odbijajući da joj oprostim. Govorila sam joj grozne stvari – ti bi se postideo – ali samo zato što je to zaslužila. Zaprepastila sam se kada se zateturala i poletela, mašući rukama i nogama, ka moru, ali se nisam užasnula, jer mi se to činilo kao prikladan kraj.

Nisam mogla da izgovorim sve to i da očekujem da mi oprostiš.

Bilo mi je potrebno da pre toga shvatiš kako smo završili tu gde smo bili, kako je moja porodica okaljana dvema smrtima za dve decenije. Bilo mi je potrebno da razumeš mene pre tog trenutka, onu koja je napravila prve greške. Pokušala sam da budem iskrena te noći, dok smo se vozili po svetlu posutom belinom, ali sam se plašila. Nisam mogla da prihvatim da bi se naš brak mogao raspasti – tu, u tom

autu – sa našim sinčićem koji je spavao iza nas. Slagala sam te. Sada to mogu da priznam. Žao mi je.

Zapravo, to je bilo glupo. Trebalo je da znam da si oduvek bio previše bistar za mene.

Želela sam čitav život sa tobom. Videla sam nas zajedno za pedeset godina, sa kroasanima i kafom u našoj bašti, sa novinama raširenim na drvenom stolu, čija je svetlosmeđa boja izbledela do sive. Zamišljala sam te sa olovkom pored tanjira, kako rešavaš komplikovane kriptografske ukrštenice. Zamišljala sam kako sečem uvele ruže, a zatim zastanem i sednem pored tebe, i govorim ti rešenje.

Bio je to budalast san; trebalo je da shvatim da bi ti uvek prvi našao odgovor.

Pokušaću ponovo.

Ovog puta ću ti to bolje ispričati, kao da je prvi put.

Neću lagati. Neću te izneveriti.

Ipak, bilo bi bolje da požurimo. Nemamo mnogo vremena.

Drugo poglavlje

Počelo je pre dvadeset godina. Temperatura je nedeljama bila oko trideset stepeni. Na koži sam neprestano imala skramu: od morske soli, sasušenog znoja i kreme za sunčanje. Pesak mi se stalno zavlačio u pregibe laktova i između nožnih prstiju. Svakog jutra vezivala sam kosu u konjski rep jer nisam htela da mi se lepi za čelo ili uz vrat. Uveče sam jedva disala, jer je vazduh bio još uvek vreo i pun peckavog polena. Imala sam deset godina, skoro jedanaest. Bila sam samouverena – možda i starmala.

Bila sam najstarija od nas četiri.

Imam mlađu sestru.

Trebalo je da je spomenem još pre mnogo godina kada smo počeli da se zabavljamo. Mogla sam, tako jednostavno, kada si mi ti pričao o svom detinjstvu, zabavljajući me pričama o svojim nestašlucima i haosu koji su stvarala četiri neobuzdana dečaka. Mogla sam da pričam o našim ludostima – ali te priče se nisu dobro završavale. Umalo sam ipak nešto rekla, kada smo već pet godina bili zajedno, u mesecima uoči našeg venčanja, kada me je tvoja majka

gnjavila da joj kažem adrese. Umesto toga rekla sam joj da nemam nikoga.

Moja sestra Lidija rođena je dve godine posle mene, tačno na moj rođendan.

Igrala sam se sa njom kao sa malom lutkom, nespretno pokušavajući da je držim i hranim i presvlačim iako sam i sama bila bezmalo beba. Od tada sam prelistavala albume, brojne fotografije iz tih nekoliko godina: naše musave obraze priljubljene jedan uz drugi, naša lica jedno do drugog dok se široko osmehujemo pred aparatom. Omiljenu fotografiju sam čuvala okrenutu licem nadole u fioci komode pored svog kreveta. Imam šest godina i obučena sam samo u bele gaćice sa volančićima na ivicama i u ruci držim narandžasto crevo. Moja sestra je u žutom kupaćem kostimu sa ružičastim prugama, a obe smo poprskane kapima kao perlicama na koži, s glavama priljubljenim jedna uz drugu, sa teškom i natopljenom riđom kosom.

Posle toga, kada smo ostale samo nas dve, kada smo uvertale crevo puno vode i puštale ga, ona je zašla među hortenzije. Prijećam se kako je mahala rukama a potom još malo mahala i na kraju se zateturala i pala, zgnječivši većinu cvetova. Rekla sam – i naravno, bila sam u pravu – da ne treba da priznamo da se to desilo, to je mogla da uradi i mačka. Ona je, međutim, to uporno zahtevala i ušla je u kuću, jecajući, da traži oprostaj.

Pretpostavljam da je još uvek tamo, ta fotografija.

Moja sestra od tetke Amber rođena je četiri dana posle mene.

Ona se rodila prvog septembra; a ja dvadeset osmog avgusta. Što je značilo da nas deli čitava školska godina i obeležilo je mene – izričito – kao stariju. Međutim, nekako, činilo se da je ona starija: brža, bistrija, viša. Tog leta njoj su

na prsima već pupule grudi dok sam ja još uvek imala telo dečaka. Nosila sam tesne bele majice i govorila sebi da su to grudnjaci. U njenom prisustvu bih se isprсила.

Oko mesec dana kasnije trebalo je da krenem u našu gradsku višu osnovnu školu*. Ona je bila čvrsto rešena da konkuriše za stipendiju za daleko pomodniju školu i, ukoliko položi prijemne ispite i ako njen projekat bude prihvaćen, trebalo je da se upiše u nju sledeće jeseni. Bilo joj je važno da bude na nekom boljem mestu, gde su drugi učenici – a i roditelji – delili njene ambicije.

Zapravo, ovde bi trebalo da zastanem, jer sam ti rekla sve što je potrebno da znaš. Ona je mislila da je bolja od svih nas. Mislila je da zasluđuje više.

Zasluđila je sve što ju je snašlo, ako mene pitaš.

Amber je imala sestru Pejđž.

Pejđž je bila najmlađa, imala je sedam godina i bila je detinjasta.

Hoću da kažem da je bila preslatka, da su je svi obožavali i razmazili. Međutim, slagala bih. Meni se nije sviđalo što ona uživa u svom statusu najmanje i najslađe. Nije mi se sviđalo što su naši roditelji – a posebno njen otac – zahtevali da se prema njoj ponašamo kao prema sebi ravnoj.

Bile smo zajedno svake godine, nas četiri, barem po nekoliko nedelja. Vezivalo nas je nešto dobro, pre nego što je to postalo nešto loše.

Dakle, suludo je što ih nikad nisam spomenula, zar ne?

Vraćiću se na to, obećavam.

Imali smo vikendicu na obali, tako daleko od kuće da se činilo kao da je u potpuno drugom svetu. Tamo smo, u

* *Comprehensive school* – škola za učenike od jedanaest do šesnaest ili osamnaest godina, za koju nije potrebno ispuniti posebne akademske i druge kriterijume. (Prim. prev.)

početku, dolazile sa babom i dedom – to je bio njihov dom u poslednjih tridesetak godina njihovog života – ali kad su oni umrli, nasledile su je naše majke. Nastavile smo da dolazimo, jer se činilo nemogućim da nećemo biti tu, da bismo mogle negde drugde da provedemo leto.

Još uvek je vidim, baš onakvu kako je stajala tog leta: zidovi od cigle, zaklonjeni živicom prepletenom s ružama; okrugli krov od trske koji se diže u špic; drveni prozori sa otvorenim kopcima. Sećam se izdžikljale bašte s pogledom na more i osećaja da je, napolju, sve oduvek bilo veliko, vedro i živopisno. Delile smo sobu, nas četiri, i to je neko vreme bilo sasvim u redu, jer su u vikendici bile samo tri spavaće sobe i jer je bilo uzbudljivo to što smo zbijene zajedno u tako malom prostoru.

Imale smo mnoštvo običaja, previše da bih ih sada nabrajala, ali naš prvi zadatak svakog leta bio je da izgradimo skrovište u bašti. Te godine nisam htela to da radim, ali onda je moja sestra počela da me preklinje – niko drugi to nije umeo da radi tako dobro kao ja; bez mene ne bi bilo isto – i stoga sam osećala da sam im potrebna. Uzdahnula sam, pretvarajući se da nemam drugog izbora, i sutradan ujutru počela sa radom. Naložila sam sestri da uzme drvene rešetke za sušenje rublja iz ostave, i da ih uspravi između spuštenih grana žalosne vrbe. Mlađoj sestri od tetke sam kazala da pokupi karirane prostirke iz predsoblja. Prebacila sam jednu preko rešetke za sušenje rublja i puzeći se provukla ispod nje da prostrem ostale po zemlji.

Amber u mom sećanju ne radi ništa, samo posmatra nas kako radimo.

U skrovištu je bilo hladovito uprkos suncu, zapetljane grane bacale su tanke pruge hlada na travu. Skinula sam sandale i pod stopalima osetila zemlju vlažnu od rose. Sviđalo

mi se što je tu tiše, zelenilo je prigušilo šum talasa i pesmu ptica, kao da smo u pećini, okružene debelim kamenim zidovima. Povukla sam se u stranu a ostale devojčice su mi se pridružile.

„Savršeno je“, rekla je Pejdž.

Sedele smo tu izvesno vreme – možda sat – dodirujući travu nožnim prstima i praveći venčiće od belih rada. Pričale smo o svojim planovima: o danima koje ćemo provesti na plaži, skakućući po stenama i zaranjajući u more. Ne znam zašto nismo prvo to radile.

„Imam ideju.“

Amber. To je mogla da bude samo Amber.

„Hajde?“, rekla sam.

„Mogle bismo da se igramo nečega“, reče ona.

„Na primer, čega?“, pitala sam. „Izazova?“

„Da!“, rekla je Pejdž – koja je, istini za volju, delovala toliko nesklona da prihvati izazov da nam nije ni palo na pamet da joj zadamo nešto lako kada bi konačno došao red na nju.

„Zanimljivo!“, reče Amber. „Nisam mislila na izazov, ali da, naravno, hajde da se igramo izazova.“

Sećam se da me je gledala u oči kada je to rekla.

„Onda, prvo ti“, rekoh.

Ona je mirno sedela, prekrštenih nogu, i razmišljala.

„Pokucaj nekome na vrata“, rekla je napokon.

„Ne“, reče Lidija. „Neću da igram. To je glupo i nezrelo i samo ćemo se uvaliti u nevolje.“

„Ja ću to uraditi“, rekoh.

Trebalo je da ćutim.

„U redu“, reče Amber. „Hajdemo.“

Potrčale smo stazom i stajale preznojavajući se na zajedničkom prilaznom putu na vrelom suncu. Pogledala sam u tri obližnje kuće, čučajući i protežući se na putu dok sam

razmišljala na čija bi vrata bilo najlakše pokucati. Odabrala sam kuću koja je bila najbliža. Znala sam da u njoj živi jedan par: žena koja je često radila u bašti i muškarac – mrtvozornik – koji je, koliko smo mi razumele, seckao mrtve ljude i pipkao njihove beživotne organe. Prisećala sam se kako su naše majke prethodnih godina povremeno odlazile tamo, rano predveče, na *zakusku*.

Začudo, nisam se plašila. Naprotiv, bila sam prilično uzbuđena. Prikradala sam se njihovoj kući, sa nogama savijenim u kolenima i bradom privučenom do grudi. Čučnula sam na trem a onda se uspravila da provirim kroz bočni prozor. Videla sam samo sopstveni odraz. Sviđala mi se oštra linija moje vilice i način kako mi je svetlo padalo na lice. Uspravila sam se, digla ruku i tri puta glasno pokucala. Istog časa osetila sam ošamućujuće olakšanje, poput one plime koja me je preplavila kada se rodio naš sin.

To olakšanje prigušio je tresak vrata u kući.

Skočila sam i zateturala se, zakačivši rukom kineske zvončice, a potom okrznuvši pločicu na tlu. Potrčala sam prema sestri i sestrama od tetke. Projurila sam mimo njih, putem što je vodio ka našoj bašti. Sećam se kako se kapija otvorila udarajući o zid i tutnjanja njihovih koraka iza mojih leđa.

Popadale smo na travu.

„Znam da ste tamo“, začuo se ženin glas. „Meni ovo nije smešno.“

„Pst“, rekla je Lidija. „Prestanite da se smejete. Prestanite. Budite mirne.“

„Mislila sam da nećeš imati petlju“, kazala je Amber.

U to vreme mi se to činilo zabavnim, ali to je bio početak kraja, početak prelaska od dečjih igara na nešto zlokobnije. Kad smo se upoznali, nisam ti spominjala svoju porodicu, ne zbog toga što nisu bili važni, već zato što su predstavljali

činiocce najgoreg dela moje ličnosti. Nisam želela da upoznaš taj deo; pretpostavljam da ga sada poznaješ.

Posle toga sam proverila to u zakonu. To je prekršaj, znaš, kucati na nečija vrata i pobeći, prestup opisan kao „namerno i bezrazložno uznemiravanje bilo kojeg građanina, pritiskanjem ili povlačenjem bilo kakvog zvona, ili kucanjem na bilo koja vrata“.* Možeš li da veruješ da je kazna – za ovaj zločin iz devetnaestog veka – još uvek zatvorska? Mogla sam da provedem do petnaest dana u zatvoru.

Uštedelo bi nam toliko patnje, toliko bola, da sam se u nedeljama koje su usledile tog leta našla iza rešetaka. Moram da priznam – sopstvenom voljom – i sve ostalo, nešto daleko gore od toga, nešto zbog čega sam mogla da ostanem u zatvoru decenijama.

* Opisani prestup naveden je u Članu 16 britanskog zakona *Metropolitan Police Act* iz 1829, koji je na snazi i danas. (Prim. prev.)

Treće poglavlje

Tog leta je na plaži bio jedan dečak.

To je bio treći dan otkad smo stigle i sedela sam sa sestrom i sestrama od tetke na vratnicama koje su odvajale put ispred naše vikendice od polja preko puta. Nerviralo me je to što smo, kao i uvek, čekale. Ja bih rado otišla na plažu samo u kupaćem kostimu ispod šorca, bez ičega drugog, ali je moja sestra uvek zahtevala da otrči kući po torbu sa peškirom i tubu masnog krema za sunčanje.

Sedele smo tu ćuteći i dosađivale se, kada se putem dovezao metalik-sivi automobil sa zatamnjanim staklima i zaustavio se pored nas. Jedan dečak – kojem je moglo biti dvanaest godina – iskočio je sa suvozačkog sedišta. Imao je plavu kosu koja mu se kovrdžala oko ušiju, svetloplave oči – veoma slične tvojim, ljubavi – a u tamnim naočarima sa polarizovanim staklima koje je digao na teme bilo je nečeg što ga je činilo posebnim. Iz prtljažnika auta izvadio je dasku za surfovanje, a majica mu se malo podigla otkrivajući preplanulu kožu tik iznad struka: karlična kost mu je bila oštra, a koža meka.

„Dobro“, rekao je i nasmešio se, izvijajući jedan kraj usana malčice više od drugog.

Sklonile smo se u stranu da oslobodimo vratnice. Gledale smo kako on skače preko njih i ide putem noseći dasku na ramenu. Ćutale smo.

Lidija je istrčala iz kuće s rancem na leđima.

„Ko je to?“, pitala je.

Nismo bile navikle da viđamo nepoznate ljude na našem mirnom delu plaže.

„Ne znam“, odgovorila sam.

Nikada još nisam videla nekog kako odlazi i osetila tu nagonsku potrebu da krenem za njim, strah da će inače nestati. Kao da se nešto suštinsko pokrenulo u meni, kičma mi se pomerila nekoliko centimetara ulevo ili mi je srce skakutalo ka pogrešnoj strani grudi.

Amber je prva skočila preko vratnica.

„Misliš li da će surfovati pravilno, da će stajati uspravno?“, pitala je.

„Čekaj!“ Pejdz se uhvatila za njene patike i sama se prebacila preko ograde. „Čekaj me!“

Potrčale smo ka plaži i sele pored dina, propuštajući pesak kroz prste i posmatrajući dečaka kako navodi svoju dasku ka talasima. Preznojavale smo se dok se sunce pelo sve više na nebu, obrazi su nam se zarumeneli a jezik sušio u ustima. Nismo progovarale ni reč, samo smo sedele ćuteći i gledale. Posmatrale smo bleštavu površinu vode. Gledale smo kako je dečak naskočio na svoju dasku, hvatajući ravnotežu, stojeći uspravno kao da je na čvrstom tlu. Klizio je po moru kao da plovi kroz vazduh na zmaju. Izvijao se na talasima, penjući se do kreste talasa, pa se čak i obrušavao u belu penu, izgledao je veličanstveno. Konačno je – to je moglo biti i nekoliko sati kasnije – izašao na peščanu obalu i stao pored nas.

„Hej“, rekao je.

Glas mu je bio dubok i zvonak. Uopšte nije ličio na glaso-ve dečaka iz škole.

Zaustila sam da mu odgovorim, a onda na brzinu bacila pogled preko ramena, odjednom se uplašivši da će putem sići moja tetka, s namerom da gola zapliva u moru.

„To je bilo kul“, rekla je Amber. „Gde si to naučio?“

„Ne znam“, odgovori on. „Valjda još kao klinac.“

Seo je pored nas, a voda mu je kapala sa nogu ostavljajući tamne tačkice na površini peska. Igrao se kožnom naru-kvicom na svom ručnom zglobu, smeđom i pletenom, sa pohabanim krajevima. Primetio je da gledam u nju.

„Sviđa ti se?“, pitao je.

Klimnula sam glavom i osetila kako mi vrelina udara u obraze. Izvukla sam svoj šorčić iz pregiba prepona da pre-krijem gornji deo butina. Odjednom sam postala veoma svesna svog tela, sa svim izbočinama i kvrgama i dlakama na nogama. Nadala sam se da će mi se on nasmešiti.

Amber je gledala u mene, dižući obrvu.

Oborila sam oči i pogledom skliznula od njegovih prstiju do ramena. Koža mu je bila ružičasta i zategnuta.

„Evo“, reče Lidija.

Zavukla je ruku u torbu i izvadila belu bočicu.

On je istisnuo malo kreme na dlan, a onda je pustio da padne na pesak između njegovih stopala.

„Čarli!“, vikala je neka žena sa polja.

„To je...“

„Moram da idem“, reče on.

„Hoćeš li opet doći?“, pitala sam.

Amber se naglo okrenula ka meni, sa blagim naborom između obrva i podrugljivim smeškom na usnama.

„Ne znam“, odgovorio je.

„Ja sam Džes.“

„Da?“, rekao je on. „Ja sam Čarli.“

„Ja sam Amber.“

Glas joj je zvučao drugačije – piskavije, nazalno. Smešila se pomalo histerično, uglovi usana su joj se tako razvukli da su joj usne bile zategnute preko desni. Izgledala je bizarno i zvučala je čudno – što ne bi bilo tako važno da nije imitirala mene.

„Možda se vidimo“, reče on.

Lidija je sedela na pesku, obgrlivši kolena i privukavši ih do grudi, a on joj je, kada je ustao, na trenutak spustio ruku na rame, oslonivši se na njega a zatim se sagnuo da uzme dasku.

„Hvala“, rekao je.

Ona je pocrvenela, ali je ipak digla glavu i pogledala ga, a on se smešio, nimalo zbunjen njenim jarkoružičastim obrazima.

Razmišljala sam o njemu dok smo sedele i čekale na plaži, želeći da on ode pre nego što krenemo kući. Razmišljala sam o njemu te večeri, dok sam jela za malim drvenim stolom u kuhinji. Razmišljala sam o njemu dok sam se kupala i prala zube i kasnije, dok sam ležala u krevetu. Još uvek sam razmišljala o njemu i sledećeg jutra kad smo se opet skupile u skrovištu.

Neprestano sam gledala ka kapiji. Naprezala sam se da čujem zvuk automobila. Ne sećam se da li su se i ostale devojčice ponašale drugačije, ali znam da smo oklevale razmišljajući šta da radimo tog dana, i da nikad ranije nismo imale taj problem. Prolazile smo kroz spisak svojih redovnih zanimacija. A onda sam ja – bez ikakvog povoda; to je bilo sasvim nepotrebno – rekla:

„Imam izazov.“

Pejđž se igrala kopčom na svojoj sandali.

Lidija je uplitala vitice žalosne vrbe između prstiju.

Amber je pogledala u njih, a onda u mene.

„Dobro“, rekla je. „Ja ću to uraditi; pristajem.“

Okrenula sam se i sela na pete. Nagnula sam se napred prema njoj, a ona se nagoniski nagnula prema meni. Pejdžini prsti se umiriše na kopči. Lidiji se ruke opustiše. Sećam se da se lišće njihalo napred-nazad i da je sunce plesalo po požuteloj travi. Osećala sam kako mi reči leže tik iza usana.

„Znaš onog dečaka?“, pitala sam.

„Aha“, odgovorila je.

Zastala sam. Mogla bih da začutim, pomislila sam. Mogla bih da kažem nešto drugo. Mogla bih nešto da izmislim. Upinjala sam se da nateram sebe da okrenem glavu i da pronađem u bašti nešto drugo što ću joj zadati umesto toga: uradi ovo, dodirni ono, idi tamo. Međutim, bila sam kao skamenjena. Mrzela sam to što je ona videla moju slabost, i htela sam da i ona bude slaba.

„Izazivam te da ga poljubiš.“

Ona se trgla, uzmičući od mene, zgađeno nabirajući nos. „Šta?“, rekla je. „Onog dečaka? Da ga poljubim? Ne želim više ni da ga vidim. Ne bih mogla... On je... odvratan.“

Slegnula sam ramenima, ali bila sam besna. Nisam mogla da verujem da bi ona mogla biti tako okrutna, jer je on bio savršen i bilo je neprihvatljivo tvrditi suprotno.

Ona je zabacila ramena i digla glavu.

„Daj mi nešto drugo“, rekla je.

„To je izazov.“

„Daj mi drugi“, zahtevala je ona.

„U redu“, rekoh. „Izazivam te da...“

Ustala sam i provirila kroz grane koje su se njihale. Videla sam preko ograde, a tamo se, u susednoj bašti, izmet komšijskog psa sušio na suncu nasred travnjaka.

„Izazivam te da pojedeš ono pseće govno“, rekla sam.

Još uvek se stidim.

Trebalo bi da molim za oprostaj, pravdajući se, ali ovim samo dodajem stavke na spisak svojih zločina. Nemam opravdanje za ovaj, stvarno: samo detinjasto suparništvo i potpunu glupost.

Ili bi, ako bi to želeo, mogao da tumačiš ovaj izazov drugačije.

Mogao bi da zaključiš da to uopšte nije iznenađenje, jer je ta verzija mene uvek bila deo moje ličnosti. Mogao bi da zaključiš da, uprkos godinama koje sam provela kao bolja osoba – *pretvarajući se* da sam bolja osoba – u meni nikad nije bilo ničeg drugog osim besne male devojkice koja bi uvek nešto sjebala.

Trebalo je tada da naučim lekciju: da ljudi ponekad slušaju.

Nisam mislila da si me slušao onda u autu – ili bar ne u potpunosti. Nisam mislila da si pratio svaku moju rečenicu, svaku-svakijatu reč, ispitivao svaku krivinu i činjenicu.

Potcenila sam te.

Potcenila sam i nju.

Nisam mislila da će to uopšte i pokušati.

Četvrto poglavlje

Bio si užasnut. Nabrao si nos i pogledao me iskosa, a onda se opet okrenuo ka putu ispred nas.

„Naterala si je da pojede govno?“, rekao si tiho; s gnušanjem.

„Nisam je *naterala*“, odgovorila sam. „Ponudila sam joj izazov.“

Odmahnuo si glavom prema zelenoj tabli sa naše leve strane – STANICA BERI HIL – i uključio žmigavac. Stao si pored benzinske pumpe. Polako si otvorio vrata, postepeno odlepljujući keder, i ostavio ključ u bravi. Nisi hteo da gasiš motor jer je njegovo ravnomerno brujanje uspavljivalo našeg sina. Brzo si napunio rezervoar, ušao u neuglednu zgradu od cigala i vratio se nekoliko minuta kasnije s računom u jednoj ruci i tubom slatkiša u drugoj.

Mislila sam da ćeš uzeti nešto i za mene: čokoladicu ili kesicu čipsa. Protumačila sam to: više me ne voliš i ne veruješ mi i nije ti dovoljno stalo do mene da potrošiš sedamdeset penija na slatkiš sa oronule benzinske pumpe duž auto-puta.

Bila sam u pravu, zar ne?

Već si bio odustao od nas.

Pogledala sam preko ramena i videla našeg sinčića kako spava u svom sedištu, sa dugim trepavicama koje su mu padale na obraze i riđim loknama na čelu. Volim ga na najsiroviji mogući način: neumoljivo, silovito. Volim ga čak i kada plače po celu noć sve do sitnih sati, čak i kad mi se čini da mi se umor zavukao toliko duboko u kosti da me nikad neće napustiti.

Želela sam da to bude dovoljno: jedna žena opčinjena jednim dečakom. Još uvek ne znam zašto nije bilo dovoljno. Čekala sam – mada je to bio jači osećaj: zapravo, čežnja – još jedno dete. Ne znam da li si i ti delio moje očajanje, ali ti je svakako bilo žao što nam ne ide dobro. Međutim, svoj bol si držao pažljivo, kao bombu farbe među dlanovima, strahujući da bi mogla da se razmaže. Ja sam svojom bila obeležena daleko vidljivije, mrlje mastila su sve uprljale.

Već sam jednom pokušala da ti objasnim šta me je to motivisalo da napustim naš udobni dom i da otputujem na obalu jednog hladnog vikenda početkom zime. Pretpostavljala sam da ćeš, ako budeš razumeo moje razloge, biti skloniji da mi oprostiš. Sećam se da si me požurivao, želeći da *pređem na onaj deo priče s mojom sestrom, onaj deo koji treba da popravimo, deo koji je važan*.

Pa, sledeći deo je meni važan.

Bio je oktobar. Bila je Noć veštica.

Moje putovanje nazad do vikendice na obali počelo je tada, dok smo nas troje sedeli za trpezarijskim stolom, jeli picu i razgovarali o najlepše ukrašenim kućama u ulici. Divili smo se jednoj na kraju ulice, sa hologramskim duhovima i mrežom raširenom preko prednjeg dvorišta.

Brisao si usta ubrusom a onda se nakašljao, kao i uvek pre nego što kažeš nešto važno. Oskar je razvlačio sir između zuba i prstiju, čekajući da razvučeni deo pukne i zalepi mu se na lice.

Nabirao si nos: dakle, izvinjenje.

„Jutros me je zvao otac.“

Slušala sam te dok si mi objašnjavao njegov zahtev i preklinjao me da se trudim da se ne uvredim: samo nekoliko dana, za nekoliko nedelja, samo porodica.

„To je poslednja prilika“, rekao si i slegnuo ramenima. „Inače...“

„Znam“, odgovorila sam.

Tim – koji je i dalje moj najneomiljeniji dever – čekao je da se njegova četiri sina obuku i sprema da krenu s njim u sopstvenu potragu za poslasticama ili smicalicama pre nego što je doviknuo novosti u kuhinju: ostaviće svoju ženu kod kuće sa njihovom decom dok on bude išao kod svojih roditelja i potrudiće se koliko god je u njegovoj moći da se ranije vrati poslednjeg dana, ali nije mogao ništa da obeća.

Pustio je da se ulazna vrata zalupe za njima.

Džodi – koja ostaje moja jedina jetrva – pogledala je na trpezarijski sto umrljan bojom za lice i lažnom krvlju, na uglačani pod ukrašen vešalicama za kapute i odbačenim cipelama, u kaos koji je predstavljao njen svakodnevni život.

A onda je uzela telefon i pozvala me.

„Ne mogu to da radim“, rekla je. „Ne mogu – *neću* – da brinem o četvoro male dece sama, četiri jebena dana.“

Oboje smo znali da će ona to ipak *uraditi*, jer je to uvek radila, šta god da je *to* bilo – još jedan virus sa povraćanjem, još jedan umokreni krevet. Po tome smo bile slične.

„Nisam ja kriva što ona umire“, rekla je. „A ipak ja moram da plaćam zbog toga.“

„Ne znam“, rekla sam. „Život je prilično skupa rabota.“

„Da, znam“, odgovorila je ona. „Pa ipak. Jebiga.“

Vidala sam žene kako postaju majke, ali je ona bila prva koja je to uradila preda mnom. Sećam se kako je bila u odmakloj trudnoći sa svojim prvim detetom i još uvek strastveno posvećena svom poslu. Volela sam da je slušam kako priča o kristalima i nebeskim mapama, o blaženim porođajima kod kuće i ženama koje su svoju decu nosile kao odeću, poput uske druge kože. Posmatrala sam kako je taj opušteni spokoj iscurio iz nje, poput ulja iz tiganja, dok je privezivala dvoje dece na grudi, preznojavajući se i psujući, dok su njeni kristali skupljali prašinu.

„To je samo nekoliko dana“, rekla sam.

„Razumela bi“, odgovorila je ona šmrčući, uz šuškanje papirne maramice koje se čulo iz telefona, „kad bi imala više od jednog.“

Pretpostavljam da je moje ćutanje nešto govorilo.

„Sranje“, rekla je. „Izvini.“

„Nije važno“, rekoh. „Stvarno.“

„Otkad?“

„Stvarno“, rekla sam. „U redu je.“

„Otkad?“, ponovila je ona uporno.

„Više od godinu dana“, rekoh. „Ili možda, skoro dve.“

„Znaš, drugi put nikad nije u pitanju telo.“

Čula sam je kako se vrti po svojoj kuhinji: kako pušta vodu, nešto ispira; čangrljanje posuđa koje se slaže u mašinu za sudove.

„Uvek je um“, rekla je tada.

„S mojim umom je prošli put bilo sve u redu.“

Nisam mogla da se obuzdam i odmah sam osetila grižu savesti, ali je ona nastavila, ne ustručavajući se.

„Onda je to neka nova blokada“, rekla je. „Možda nešto u vezi sa majčinstvom? Možda neka promena u tvom braku? Možda treba da dobiješ devojčicu a tu postoji neka prepreka?“

Nisam maštala o kćerki, ali se nešto u njenom poslednjem pitanju zakačilo za mene, poput insekta kojeg ne možeš da oteraš mahanjem ruku.

To je bilo zbog načina kako je izgovorila tu reč: *prepreka*.

Kao da je moja krivica bila majušna i sitna, onaj osećaj koji žene lako mogu da obuzdaju, da pričaju o njemu sa terapeutom i da ga otpišu. Kao da se nije bila već raširila po čitavom mom telu poput guste crne mreže. Kao da mi se nije provukla kroz svaki mišić, svaku venu, svaku kost. Kao da poslednjih deset godina svog života nisam provela šijući sebi novo lice, lice koje je pripadalo ženi koja nije bila kriva, koju je čovek poput tebe mogao da voli.

Želela sam da joj kažem da ona ne zna ni majušni deo toga, ali sam je slušala kako jadikuje o svom mužu još petnaest minuta pre nego što sam se izvinila, uzela ogrtač i špicasti šešir i pridružila vam se pored jedne kuće u ulici.

Oskar je, prekriven belim čaršavom sa otvorima za oči, bio oduševljen što u svojoj korpici ima tri slatkiša. Sećam se kako je, kada smo krenuli dalje putem, zastao da ih podeli sa nama – jedan za njega, jedan za tebe i jedan za mene – što me je navelo da pomislim da će, ako nas i ostane samo troje, to jednoga dana biti dovoljno.

Nisam se tako osećala dok sam, satima kasnije, ležeći u krevetu, skrolovala kroz četiri različite aplikacije za plodnost na svom telefonu. Opet sam se uspaničila, ispitivala sam svoje telo tražeći znake da nešto nije u redu, analizirala sve podatke tragajući za nekim sitnim razlogom da se osećam

pozitivno. Čula sam te reči iznova i iznova: *blokada i devojčica i prepreka*.

Nisam mogla prestati da razmišljam o tome, a posle svake sekunde razmišljanja moje misli bi se udvostručile. Te noći uopšte nisam spavala. Osećala sam kako se ta mreža u meni kristalizuje, puca, kako se njeni delovi otkidaju i preplavljuju mi krvotok, zagađujući mi telo. Ležala sam tako čekajući dok je jutro plovilo ka meni, i u vreme kada si se ti probudio, imala sam već temperaturu četrdeset i drhtala sam i preznojavala se poput psića izgladnelog na suncu.

Povraćala sam i znojila se danima, koža mi je bila vrela kao da sam izgorela na suncu, a pogled mi je bio neusredsređen. U početku sam potiskivala svoju grižu savesti, podbacujući u školi i izostajući, jedva se provlačeći i – kasnije – opijajući se i spavajući sa momcima koji su igrali ragbi, uzimajući pilule od nepoznatih ljudi u mračnim podrumima. Potom sam pokušavala da je prevaziđem, usredsređujući se na rad i vežbanje, krećući se brzo, nikada ne mirujući: jurila sam do teretane, pa na posao, pa opet u teretanu i viđala se s prijateljima, i odlazila kući da spavam.

Takva sam bila kad si me upoznao.

„Dakle, nemaš porodicu?“, upitao si me jednom.

Odmahnula sam glavom.

Bili smo na roštiljanju koje su priredili tvoja tetka i teća a tvoja braća i sestre od tetke – svi mlađi od tebe – ležali su ispruženi u bašti, a nekoliko ih je plivalo u bazenu.

„Žao mi je“, rekao si, kao da je to nešto najgore što se može zamisliti.

Tvoja najmlađa rođaka skočila je u bazen, mahnito udarajući nogama. Zamišljala sam je – instinktivno – kako klizi

ispod površine i nemo tone na dno. Kako bi izgledalo biti jedina osoba koja to primećuje, videti njeno telo kako tone? Odjednom sam opet bila dete u moru, a moje sestre od tetke su bile pored mene. Osećala sam kako me ta krivica steže, guši, i sklopila sam oči dok taj osećaj ne prođe.

Mislim da to nisi primetio.

Pre te bolesti to su bili samo trenuci užasa.

Ostala sam u krevetu sedam dana. A onda sam ustala i više se nisam tresla; istuširala sam se i nisam se znojila. Mahnula sam ti u znak pozdrava kad si krenuo na posao i odvela sam našeg sina u jaslice. Nameravala sam da se bavim svojom grnčarijom, ali nisam mogla da se usredsredim. Umesto toga sam sela za trpezarijski sto. Sedela sam tako skoro čitavo prepodne.

Džodi me je pozvala rano posle podne, izvinjavajući se rečima koje su – u nekom trenutku – morale zvučati iskreno.

„Verujem da će ti se to desiti“, rekla je ona i uzdahnula.

„Mislim da je sve u redu“, slagala sam. „Brinem o tome koliko bih volela drugo i...“

Osećala sam svoju ljubav prema našem sinu poput stuba koji mi prolazi kroz središte tela. Nisam mogla da razumem kako bi uopšte mogao da postoji još jedan stub na tako malom prostoru.

„Ja sve četvoro svojih volim više od svega na svetu“, rekla je Džodi. „Volim ih svakom česticom svog bića, bez izuzetka, bez suparništva, bez ijedne misli prema bilo kome drugom. To ne zvuči logično, ali istina je.“

Želela sam da vrisnem, da joj kažem da se jebe i da začuti, jer su druge majke grozne kada nemaš decu i još gore kada

imaš decu, ali kontrolisani deo moje ličnosti – onaj koji je prevazilazio krivicu – ostajao je miran po svaku cenu.

„Izvini“, rekla je ona posle nekoliko trenutaka ćutanja. „Ne pomažem ti. Samo želim da znaš da će se to desiti i da će, kad se desi, sve biti vredno toga.“

Nisam verovala da će se to desiti. Verovala sam da je moja griža savesti previše tesna da se protegne oko još jednog života. A zašto bi svet podario devojčicu ženi koja je jednu ubila?

Peto poglavlje

Te večeri sam kupala našeg sina i primetila sam nekoliko crvenih tačkica kako mu niču ispod ušne školjke, još nekoliko na grudima i nekoliko, široko razbacanih, poput sazvežđa, na butini. Negovala sam ga svakog dana naredne nedelje, tokom nekoliko dana kada je imao visoku temperaturu, nekoliko dana neumoljivog svraba, dok je bolovao iste one neprijatne ovčije boginje koje su mene i moju sestru vezale za krevet dok smo bile male. Ja sam svoje često češala, bila sam puna krastica i zato sam držala sinu ruke da bih ga sprečila da se češe. Umirivala sam ga dok je ječao, a kada bi konačno utonuo u nemiran san, ležala sam pored njega široko razrogačenih očiju, ne mogavši da zaspim.

Bila sam opsednuta idejom da mi mozak blokira telo. Bila sam uverena – ili čak potpuno sigurna – da nećemo moći da začnemo dete dok iz sebe ne izbacim taj osećaj krivice. Zamišljala sam hirurga kako ga odseca sa mene, a kada je skinuo masku, taj hirurg sam bila ja. Ja sam jedina mogla to da uradim. Želela sam to. Jer je moja griža savesti bila bolna, nepodnošljiva, poput iglica koje su me bockale ispod kože.

Pretpostavljam da sam i ja imala svrab. Oduvek sam znala da ću se jednog dana počesati.

Koristila sam te budne, grozničave noći da osmislim plan.

Pretražila sam nekoliko sajtova za iznajmljivanje vikendica pre nego što sam konačno pronašla jednu. Pogledala sam fotografije i pročitala prikaze: *ljupka lokacija, idilično odmaralište, idealno za porodice, neobična mešavina starog i novog*. Odmah sam je rezervisala, dok sam ležala pored našeg sina koji je hrkao. Rezervisala sam je za puna četiri dana i platila depozit sa svog ličnog računa.

Bila sam podstaknuta mislima o novoj bebi, ali nije bilo u pitanju samo to. Počela sam da se vezujem za određena sećanja na svoju sestru, koja su neprestano bledela, i na svoje sestre od tetke, kao i na onu kuću. Dopuštala sam sebi – možda čak i podsticala – ta apsurdna sanjarenja: obroke vikendom u seoskim pabovima sa svojom porodicom, umesto sa tvojom; moju sestru kako nas posećuje u bolnici tek koji sat posle rođenja naše kćerke; ubacivanje dece u auto i odlazak u vikendicu na nekoliko nedelja leti.

Lidija je – koliko sam ja znala – još uvek živela u malom predgrađu, samo nekoliko kilometara ka istoku. Odvezla sam se tamo biciklom koji dan kasnije dok je naš sin bio u jaslama i videla njen niz biljaka u saksijama poređanim po prozorskim simsovima. Ubacila sam ručno napisanu poruku u njeno poštansko sanduče:

Lidija,

Moram da te vidim.

Molim te.

Biću u vikendici od tridesetog novembra.

Hoćeš li da mi se pridружиš za vikend?

Džes xx

Ispod svog imena nažvrljala sam svoj broj telefona.

Amber je – i protiv svoje volje – živela više nomadski. Studirala je medicinu na veoma prestižnom univerzitetu, i išla na praksu u različitim bolnicama širom zemlje. Nisam znala gde se nastanila dok je nisam pronašla na internetu. *Vodeći specijalista gerijatrije*, navodno. *Posebno zainteresovana za negu starijih pacijenata posle operacije, uključujući i pre i post operativno lečenje*. Videla sam i u kojoj bolnici radi – *Royal fri* * – i nisam se iznenadila što se vratila u grad.

Nameravala sam da joj ostavim poruku na recepciji. Uredno sam je složila u kovertu i ispisala njeno ime i naziv njenog odeljenja štampanim slovima na prednjoj strani. Međutim, čekajući na parking u i uvežbavajući šta ću reći, ugledala sam auto koji je očigledno bio njen. Amber Hej je nabavila personalizovanu registarsku tablicu – AM80 HAY – za svoj otmeni, sportski kupe. Zadenula sam svoju poruku za brisač.

Smatrala sam da sam postupila ispravno. Naravno, nisam bila u pravu, ali sam se odvezla kući sa snažnim osećanjem postignuća koje je damaralo u meni. Preduzela sam neophodne korake da pomognem rođenje naše bebe: najneobičnije korake za podsticaj rađanja bebe koji su ikad učinjeni. Već sam zamišljala sebe posle priznanja: pomilovanu, oslobođenu – trudnu. Budalasto sam zamišljala početak novog doba: života u kojem sam živela sa tobom i naše dvoje dece, ali i sa svojom sestrom i sestrom od tetke. Zamišljala sam izraz tvog lica kada ti pokažem pozitivan test na trudnoću, sećala sam se kako si se široko osmehivao dok je naš sin još bio naša tajna, kako si mi stiskao ruku, namigivao mi u

* *Royal Free Hospital* – poznata londonska bolnica osnovana 1828. (Prim. prev.)